

Dosarul nr. 2ra-990/19

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani (jud. R. Pascari)

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. M. Guzun, V. Buhnaci, L. Pruteanu)

DECIZIE

05 iunie 2019

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Oleg Sternioală
Ala Cobăneanu
Svetlana Filincova
Galina Stratulat
Victor Burduh

examinând recursul declarat de Anatolie Rusu,
în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Anatolie Rusu
împotriva Societății pe Acțiuni „Corporația de Finanțare Rurală” cu privire la
considerarea datoriei finale,
împotriva deciziei din 27 noiembrie 2018 a Curții de Apel Chișinău,

c o n s t a t ă:

La 25 august 2017, conform ștampilei oficiului poștal (f.d.18), Anatolie Rusu a depus cerere de chemare în judecată împotriva SA „Corporația de Finanțare Rurală” solicitând de a considera suma de 10676, 00 de lei ca fiind datorată SA „Corporația de Finanțare Rurală” în baza contractului de împrumut nr.1284/2010 din 10 noiembrie 2010.

În motivarea acțiunii, reclamantul a invocat că la 10 noiembrie 2010 a fost încheiat cu SA „Corporația de Finanțare Rurală” contractul de împrumut nr.1284/2010. Conform condițiilor contractului, suma împrumutului a constituit 60 000 lei cu o dobândă de 14% anual, iar termenul final de rambursare a fost stabilit până la data de 01 decembrie 2014. Conform raportului privind plățile efectuate, împrumutul se restituia, cu mici întârzieri. La 28 august 2013, soldul total la rambursarea împrumutului constituia suma de 35674, 00 de lei.

Totodată, a menționat că extrasul eliberat de Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Urgentă denotă că în perioada 10 octombrie 2013-23 octombrie 2013 și 24 octombrie 2013-04 noiembrie 2013 a fost internat în secția Traume asociate, cu diagnoza – leziuni traumatice precizate cu localizări multiple ale corpului. Pe parcurs a suportat două intervenții chirurgicale, fiindu-i recomandat ulterior regim de muncă limitat/eliberat, regim dietic și vizită la medic și continuarea tratamentului. În circumstanțele expuse, reclamantul a opinat că pârâțul a dat dovadă de un comportament de rea-credință, deoarece i s-a comunicat despre intervențiile chirurgicale suportate, fiind prezentate probe justificative în acest sens, precum și despre faptul că este limitat/eliberat pe un termen de 6 luni de zile de posibilitatea

de a munci și se află în imposibilitate de a-și onora obligațiile asumate conform contractului de împrumut.

Reclamantul a declarat că autorul contractului de împrumut nu a inclus clauze de suspendare și încetare a raportului juridico-civil și astfel pârâtul urmează să poartă răspundere pentru clauzele care pe care le include în contract. Respectiv urmează să suporte riscul posibilelor neclarități a clauzelor formulate.

Conform calcului efectuat, reclamantul consideră că datoria sa față de pârât constituie suma de 10676 de lei, or, în lipsa culpei/vinovăției sale referitor la executarea obligațiilor, îl lipsește pe pârât de dreptul de a cere despăgubiri, penalități sau dobânzi.

La 11 aprilie 2018, conform sigiliului oficiului poștal (f.d.66), Anatolie Rusu a depus cerere de concretizare, solicitând admiterea și examinarea în fond a cererii de chemare în judecată și a cererii de concretizare a pretențiilor, a considera suma de 10676 de lei datorată SA „Corporația de Finanțare Rurală” în baza contractului de împrumut nr.1284/2010 din 10 noiembrie 2010 ca fiind datoria finală.

Prin hotărârea din 25 aprilie 2018 a Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, s-a respins integral ca fiind neîntemeiată cererea de chemare în judecată depusă de Anatolie Rusu împotriva SA „Corporația de Finanțare Rurală”; s-a încasat de la Anatolie Rusu în beneficiul statului taxa de stat în sumă de 100 de lei.

Prin decizia din 27 noiembrie 2018 a Curții de Apel Chișinău s-a respins apelul declarat de Anatolie Rusu și s-a menținut hotărârea din 25 aprilie 2018 a Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani.

La 12 martie 2019, conform sigiliului oficiului poștal (f.d.174), Anatolie Rusu a depus cerere de recurs împotriva deciziei din 27 noiembrie 2018 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea cererii de recurs, casarea hotărârii primei instanțe, casarea deciziei instanței de apel, pronunțarea unei noi hotărâri de admitere integrală a cererii de chemare în judecată.

În motivarea recursului s-a invocat că instanța de apel a aplicat o lege care nu trebuia a fi aplicată, or, instanța de apel și-a întemeiat decizia pe o normă juridică care la momentul examinării fondului cauzei nu era în vigoare. La fel, a indicat că instanța de apel a interpretat eronat legea. Totodată, instanța de apel a indicat precum că nu a respectat prevederile art.119¹ alin.(2) Cod de procedură civilă, ordinea de prezentare a probelor, în condițiile când era obligată de a lua în considerare că, prevederile art.119¹ Cod de procedură civilă au fost introduse prin Legea nr.17 din 05 aprilie 2018, publicată în Monitorul Oficial nr. 142-148/04.05.2018 art.277, în vigoare din 01 iunie 2018. Astfel, la data pronunțării hotărârii primei instanțe-25 aprilie 2018, art.119¹ Cod de procedură civilă nu era în vigoare și în această situație instanța de apel era obligată de a anexa la materialele cauzei noile înscrisuri/probe, ordinele de plată, precum și de a le examina și de a-și expune opinia.

Cu referire la concluzia instanței de apel precum că, la materialele cauzei civile nu a fost prezentat actul de decontare care să ateste modul de formare a datoriei, recurentul a menționat că a anexat la materialele cauzei informația privind datoria la situația la 20 iunie 2017, care constituia suma de 55396,61 de lei și informația privind plățile efectuate la situația din 20 iunie 2017, la capitolul total plătit era suma de 57574, 19 lei. Or, înscrisurile/probele respective sunt întocmite, prezentate și recunoscute de către intimat, reflectă situația reală. Concluzia prenotată contravine prevederilor art.121, 122 alin.(1), art. 130 alin.(1) și (3) Cod de procedură civilă.

Totodată, a considerat greșită concluzia instanței de apel cu privire la drepturile și obligațiile părților. Or, suportând trei intervenții chirurgicale și fiind limitat/eliberat pe un termen de șase luni în posibilitatea de a munci, a fost pus în situația de neputință de a-și exercita obligațiile asumate în baza contractului de împrumut. Conform condițiilor contractului de împrumut a fost lipsit de dreptul de a solicita suspendarea, încetarea contractului din motivul stării sănătății. În aceste circumstanțe de fapt și de drept, concluzia instanței de apel este greșită, eronată prin neaplicarea prevederilor art.735 alin. (2) Cod civil. Lipsa condiției de încetare a raportului juridico-civil a dus la încălcarea condițiilor contractului de fidejusiune la care intimatul în cauză a obligat fidejutorul Maria Rusu să continue achitarea plăților curente lunare.

Conform art.732 Cod civil, neclaritățile din condițiile contractuale standard se interpretează în defavoarea părții care le-a formulat. În caz de dubiu, contractul se interpretează în favoarea celui care a contractat obligația și în defavoarea celui care a stipulat-o. În toate cazurile, contractul se interpretează în favoarea aderentului sau a consumatorului.

Conținutul clauzelor contractuale standard trebuie determinate în conformitate cu așteptările rezonabile ale majorității celor care folosesc sau cărora le sânt destinate clauzele contractuale standard și nu în conformitate cu sensul pe care-l atribuie efectiv părțile contractului într-un caz concret. Iar în cazul în care o parte a contractului este o persoană fizică clauzele contractuale vor fi interpretate în favoarea acestei persoane, indiferent de faptul cine a formulat clauzele contractuale.

În opinia recurentului, la caz s-a constatat cu certitudine lipsa culpei/vinovăției sale referitor la executarea obligațiilor asumate. Or, conform art. 9 alin.(2) Cod civil, exercitarea drepturilor și executarea obligațiilor, la care în cazul drepturilor de creanță, neexercitarea lor pe o durată de timp îndelungată va face ca creditorul să nu poată obține o executare silită a obligației, aceasta transformându-se din obligație perfectă în obligație imperfectă. Obligația imperfectă este acea obligație pentru a cărei executare creditorul nu are la dispoziție mijloace juridice ofensiv, nu poate obține sprijinul forței de constrângere a statului pentru a-și realiza dreptul de creanță, împotriva voinței debitorului, fiind lipsit, în principal, de dreptul la acțiune în sens material. Or, drept urmare a intervențiilor chirurgicale, a fost lipsit de capacitatea de a munci pe o perioadă îndelungată și astfel obligația perfectă se va transforma în obligație imperfectă.

În conformitate cu prevederile art. 434 alin.(1) Cod de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Decizia instanței de apel a fost adoptată la 27 noiembrie 2018 și a fost expediată în adresa părților la 17 ianuarie 2019, conform scrisorii de însoțire (f.d.165), însă lipsesc date despre recepționarea acesteia de către recurent. Astfel, recursul declarat la 12 martie 2019, conform sigiliului oficiului poștal (f.d.174), este în termen.

În conformitate cu art. 441 Cod de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

Prin încheierea din 22 mai 2019 a Curții Supreme de Justiție completul din 3 judecători a considerat recursul admisibil și a decis examinarea acestuia în fond de un complet din 5 judecători.

În conformitate cu art. 442 alin. (1) Cod de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

În conformitate cu art. 444 Cod de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Verificând legalitatea actului de dispoziție contestat, prin prisma argumentelor invocate și a materialelor din dosar, coroborat cu normele de drept material și procedural aplicabile la soluționarea litigiului dedus judecătii, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție va admite recursul declarat de Anatolie Rusu și va casa integral decizia instanței de apel cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) Cod de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În conformitate cu art. 432 alin. (1) Cod de procedură civilă părțile și alți participanți la proces sânt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

Art. 432 alin.(2) Cod de procedură civilă statuează că se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească: b) a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată.

Din art. 432 alin. (4) Cod de procedură civilă se distinge că săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Instanțele ierarhic inferioare, conform materialelor cauzei, au reținut că la 10 noiembrie 2010 între SA „Corporația de Finanțare Rurală” și Anatolie Rusu a fost încheiat contractul de împrumut nr. 1284/2010 (f.d.7-9), prin care reclamantului conform pct. 3.1 din contract i s-a acordat un împrumut de 60000, 00 de lei, cu termenul de rambursare final până la 01 decembrie 2014 (f.d.7 verso). În pct. 5.1 din contract, a fost inserat și graficul de rambursare a împrumutului(f.d.7 verso).

Anatolie Rusu înaintând la 28 august 2017 împotriva SA „Corporația de Finanțare Rurală” cererea de chemare în judecată, concretizată ulterior prin cererea depusă la 11 aprilie 2018, conform sigiliului oficiului poștal (f.d.66), a solicitat de a considera suma de 10676 de lei datorată SA „Corporația de Finanțare Rurală” în baza contractului de împrumut nr.1284/2010 din 10 noiembrie 2010 ca fiind datoria finală (f.d.3-6, 64-65).

Prin hotărârea din 25 aprilie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, menținută prin decizia din 27 noiembrie 2018 a Curții de Apel Chișinău, s-a respins integral ca fiind neîntemeiată cererea de chemare în judecată depusă de Anatolie Rusu împotriva SA „Corporația de Finanțare Rurală”.

Colegiul relevă că instanța de apel, verificând legalitatea și hotărârea primei instanțe, în conformitate cu art. 373 Cod de procedură civilă, la menținerea soluției

primei instanțe privind netemeinicia acțiunii înaintate de Anatolie Rusu, a încălcat normele de drept în raport cu situația de fapt.

Or, unul din aspectele punctate de instanța de apel în formarea concluziei sale, cu referire la prevederile art. 372 alin.(1) Cod de procedură civilă și art.119¹ alin.(2) Cod de procedură civilă, pornind de la ordinele de plată prezentate de către Anatolie Rusu cu titlu de probe în confirmarea poziției sale referitor la datoria achitată, a servit faptul că aceste ordine de plată sunt datate din perioada 28 decembrie 2010-20 iunie 2017, iar acțiunea a fost înaintată la 28 august 2017. Totodată, a conchis că nu poate fi reținut argumentul apelantului precum că prima instanță l-a lipsit de dreptul de a prezenta înscrisurile anexate în apel, or, din procesele-verbale, cât și înregistrările audio ale ședințelor de judecată, nu se identifică un astfel de demers.

Inițial Colegiul consideră necesar de a cita dispozițiile legale invocate de instanța de apel la acest capitol.

În conformitate cu art. 372 alin.(1) Cod de procedură civilă, părțile și alți participanți la proces au dreptul să prezinte noi probe dacă acestea respectă prevederile art.119¹ alin. (2), dacă acestea nu au fost reclamate de către prima instanță la cererea participanților la proces sau dacă au fost restituite în mod nejustificat de către prima instanță.

Art.119¹ alin. (2) Cod de procedură civilă, în redacția în vigoare în perioada 01 iunie 2018 -12 ianuarie 2019, prevedea că proba care nu a fost prezentată în condițiile alin.(1) nu va mai putea fi administrată pe parcursul procesului decât în cazul în care: a) necesitatea probei rezultă din exercitarea drepturilor prevăzute la art.60 alin.(2¹) și (3); b) participantul a fost în imposibilitate de a prezenta proba în termen; c) administrarea probei nu duce la întreruperea ședinței.

Colegiul notează că, art.119¹ alin. (2) Cod de procedură civilă a fost introdus în Codul de Procedură Civilă prin Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 17 din 05 aprilie 2018, în vigoare din 01 iunie 2018. La fel, art. 372 alin. (1) Cod de procedură civilă a fost redat într-un nou conținut prin aceeași lege.

Prin prisma alegațiilor recurentului referitor la aplicarea art.119¹ Cod de procedură civilă, Colegiul evidențiază că la data pronunțării hotărârii primei instanțe-25 aprilie 2018, Codul de Procedură Civilă nu cuprindea art. 119¹, or, această dispoziție legală a fost completată prin Legea nr. 17 din 05 aprilie 2018, în vigoare din 01 iunie 2018, fapt menționat anterior.

În conformitate cu art. 3 alin.(1), (2), (3) Cod de procedură civilă, instanțele judecătorești aplică legile procedurale civile în vigoare la data judecării cauzei civile, efectuării actelor de procedură sau executării actelor instanței judecătorești (hotărâri, încheieri, decizii, ordonanțe), precum și a actelor unor alte autorități în cazurile prevăzute de lege. Noua lege procedurală nu duce la modificarea efectelor juridice deja produse ca rezultat al aplicării legii abrogate și nu le desființează. De la data intrării în vigoare a noii legi procedurale, efectele vechii legi încetează dacă noua lege nu prevede altfel. Legea procedurală civilă care impune obligații noi anulează sau reduce drepturile procedurale ale participanților la proces, limitează exercitarea unor drepturi ori stabilește sancțiuni procedurale noi sau suplimentare nu are putere retroactivă.

Corelând norma citată cu situația de fapt, Colegiul conchide că instanța de apel eronat a aplicat prevederile art.119¹ alin. (2) Cod de procedură civilă, or, la data examinării litigiului în prima instanță această normă nu era în vigoare.

De altfel, la soluționarea cauzei și anume în partea expunerii instanței asupra dreptului de prezentare a probelor/înscrisurilor și termenul prezentării acestora, inclusiv în prima instanță, urma să ia în considerare normele de drept procesual în vigoare în perioada judecării cauzei în prima instanță.

Din principiile generale de drept, în ceea ce vizează efectele în timp ale modificărilor legislative, urmează a se efectua diferența între normele de procedură și normele de drept substanțial.

Conform unei jurisprudențe constante, se prezumă în general că normele de procedură se aplică tuturor litigiilor pendinte la momentul intrării lor în vigoare, spre deosebire de normele de drept substanțial, care sunt interpretate de regulă în sensul că nu au în vedere, în principiu, situații existente anterior intrării lor în vigoare.

Concomitent Colegiul învederează că acțiunea legii procesuale civile este determinată de două momente: intrarea în vigoare a legii și încetarea acțiunii acesteia/abrogare.

Conform art. 76 din Constituția Republicii Moldova, legea se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și intră în vigoare la data publicării sau la data prevăzută în textul ei.

De altfel, însăși aplicarea legilor de procedură civilă în timp, nu este decât un principiu care guvernează acțiunea normelor de drept procesual civil într-o perioadă de timp determinată. Or, fapt amintit anterior, legile de procedură civilă produc efectele în vederea cărora au fost edictate de la data intrării în vigoare și până la abrogare, iar între cele două momente legea va reglementa toate situațiile ce se ivesc (*tempus regit actum*).

Prin principiul neretroactivității legii civile se înțelege regula juridică potrivit căreia o lege civilă se aplică numai situațiilor care se ivesc în practică după intrarea ei în vigoare, iar nu și situațiilor anterioare. Astfel, în virtutea principiului neretroactivității, toate actele și faptele juridice ce se produc între momentul intrării în vigoare și cel al abrogării unei legi vor fi guvernate de aceasta.

Din textul art. 3 alin. (1) Cod de procedură civilă se deduce principiul aplicării imediate a legii procesuale civile.

Totodată, este de remarcat că principiul imediatei aplicări a legii noi prezintă și unele aspecte derogatorii. Astfel, în domeniul probațiunii, situație relevantă la caz, urmează a se face distincție între: a) dispozițiile legale privitoare la administrarea dovezilor, situație în care se va aplica întotdeauna legea nouă; b) dispozițiile legale privind admisibilitatea probelor, împrejurare în care soluția diferă după cum ne aflăm în prezența unor probe preconstituite sau a unor dovezi nepreconstituite. În prima ipoteză se va aplica, de regulă, legea în vigoare la data încheierii actului juridic respectiv; dimpotrivă, dacă partea nu urmărește valorificarea unor probe preconstituite, se va aplica legea în vigoare la data administrării lor.

Colegiul reiterează că instanța de apel verificând legalitatea și temeinicia hotărârii primei instanțe rezultând din prevederile art. 373 Cod de procedură civilă, s-a referit la prevederile legale procedurale intrate în vigoare ulterior adoptării hotărârii, ceea ce contravine principiului acțiunii legii procesuale civile în timp. Or, acest principiu guvernează acțiunea normelor de drept procesual civil într-o perioadă de timp determinată.

În atare circumstanțe, Colegiul relevă că la rejudecarea cauzei, instanța de apel urmează a lua în considerare principiul acțiunii legii procesuale în timp, pentru a se

expune referitor la modalitatea și termenul de prezentare a probelor, în condițiile în care instanțele judecătorești aplică legile procedurale civile în vigoare la data judecării cauzei civile. Or, pentru a determina dreptul reclamantului sau, după caz, decăderea acestuia din dreptul de a prezenta probele și legea care îl obligă pe reclamant de a depune probele într-o anumită perioadă, instanța urmează să ia în considerare prevederile în vigoare la momentul judecării cauzei și care guvernau acest aspect în situația în care legea procesuală nouă reduce drepturile persoanei.

Din aceste considerente, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul declarat de Anatolie Rusu și a casa integral decizia instanței de apel cu trimiterea cauzei spre rejudecare la instanța de apel, în alt complet de judecată.

În conformitate cu prevederile art. 442, art. 444, art. 445 alin. (1) lit. c) Cod de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de Anatolie Rusu.

Se casează integral decizia din 27 noiembrie 2018 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Anatolie Rusu împotriva Societății pe Acțiuni „Corporația de Finanțare Rurală” cu privire la considerarea datoriei finale, cu trimiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Oleg Sternioală

Judecătorii

Ala Cobăneanu

Svetlana Filincova

Galina Stratulat

Victor Burduh